

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

Govor
predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na sprejemu za diplomatski zbor ob pričetku novega leta

Brdo pri Kranju, 15. januar 2025

Velja govorjena beseda.

Spoštovani predsednik vlade, spoštovani doajen diplomatskega zbora, veleposlanice in veleposlaniki, ekscelence, spoštovani navzoči.

Naj vam najprej zaželim vse dobro v novem letu – predvsem zdravja, strpnosti in pozitivne energije. Vse troje bomo močno potrebovali.

Lansko leto ni bilo lahko. V vsaki drugi demokratični državi na svetu so potekale volitve, na katerih so volivci pogosto dali svoj glas populistom. Odzivi na volilne izide so seveda različni. Vsi pa moramo biti pozorni na to, kako se spoštujejo in uveljavljajo temeljne civilizacijske pridobitve, kot so vladavina prava, pravičnost ter varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Še vedno trajajoča agresija Ruske federacije v Ukrajini povzroča škodo, ki jo bodo plačevale generacije. Zaradi nenadomestljivih izgub človeških življenj, tako vojakov kot civilistov, zaradi uničene infrastrukture, zaradi nepopravljive škode, ki jo je utrpela narava, prepada v zaupanju med narodom ne bo lahko premostiti.

Na Bližnjem vzhodu je Izraelu, ki se sklicuje na pravico do obrambe, dovoljeno vse. Pobijanje in stradanje palestinskega prebivalstva, tudi tisočev in tisočev otrok ter žensk, uničevanje bolnišnic, šol in domov se še kar nadaljujejo. Tragično je, da se na to neznosno trpljenje in dnevne žrtve palestinskega naroda kot mednarodna skupnost komajda še odzivamo.

Enako velja za podnebno krizo. Njen učinek na naš planet in na naša življenja preštevilni politiki izrazito podcenjujejo. Pridružujejo se jim vplivni posamezniki in interesne skupine, ki bi jih kakršen koli podnebni dogovor finančno prizadel.

Tudi prepad med revnimi in bogatimi je čedalje hujši. Koncentracija bogastva pri nekaj posameznikih in v multinacionalkah je morda največja ovira prizadevanjem, da bi, v času skokovitega tehnološkega razvoja, omogočili enakopraven napredek ljudem po vsem svetu, predvsem z dostopnim izobraževanjem. Vendar tak, uravnoteženi razvoj potrebujemo. Usposobljene delovne sile manjka in vsega dela v prihodnosti ne bodo mogli prevzeti roboti.

S tako dediščino vstopamo v leto 2025. Če se bodo uresničile napovedi o carinski vojni, bo ta prizadela ves svet. Čeprav, na to ne smemo nikoli pozabiti, ne vseh ljudi enako. Zvišujejo se obrambni izdatki. Temu se ne bo mogoče izogniti. Toda več denarja za orožje utegne ogroziti razvoj drugih javnih storitev. Tega najbogatejši ne bodo čutili, vsem drugim ljudem pa ni vseeno, kako kakovostno in dostopno bo javno zdravstvo ali šolstvo.

Leto pred nami bo leto še kar naprej trajajočega rivalstva med velesilami. A ne samo to. V mednarodne odnose odločno vstopajo novi akterji – bogati posamezniki, ki lahko kupujejo medijski prostor ali celo neposredno podpirajo izbrane politične opcije po svetu. Vse to povzroča nelagodje, negotovost in zmedo med ljudmi.

Spoštovani. Verjamem, da se strinjamo, da ima vsak človek pravico do varnega, čistega in zdravega življenjskega okolja. V multipolarnem svetu, ki je zgolj dirka za prestiž in premoč, ta pravica ni uresničljiva. Hlastanje za kratkoročnimi zmagami in partikularnimi koristmi ima svojo ceno. Kako visoka je lahko ta cena, nas mora skrbeti. Zato je dolžnost vseh nas, še posebej srednje velikih in malih držav, da nismo tiho. Da ne čakamo, kaj bodo prinesla rivalstva velikih. Da nismo le opazovalci kriz vseh vrst in naraščajoče neenakosti po svetu.

V razbijanju tišine moramo kot odgovorni politiki veliko pogosteje in glasneje spregovoriti o teh izzivih, ki terjajo nič manj kot medgeneracijski premislek. Za to priložnost želim razpravo osredotočiti na dve temi. Prva je uresničevanje politike vključenosti v procese in odnose v mednarodni skupnosti. Druga pa obravnava dejavnike, ki odločilno vplivajo na sposobnost držav pri spopadanju s spremenjenimi razmerami v svetovnem gospodarstvu.

Govoriti o politiki vključenosti pomeni govoriti o njenem uresničevanju v soseščini, v regiji in globalno.

Ko gre za soseščino, v središču pozornosti ostaja ruska agresija na Ukrajino. Ruska federacija grobo tepta suverenost in ozemeljsko celovitost Ukrajine. Toda Ukrajina si želi miru. Celotna mednarodna skupnost si ga želi. A da bi prišlo do miru, morata biti v mirovni proces vključeni obe državi. Verjamem, da bosta še v tem letu sedli za pogajalsko mizo. O predmetu pogajanj in o vsebini morebitnega dogovora mora Ukrajina kot suverena država in žrtev agresije imeti zadnjo besedo. Z razlogom. Ozemeljska celovitost držav je temeljno načelo mednarodnega prava in prijateljskih odnosov med državami! Brez spoštovanja tega načela si mednarodnih odnosov ni mogoče predstavljati. Ne med sosedi. Ne med državami članicami Evropske unije in Nata. Ne med katerimi koli državami.

O vključenosti na regionalni ravni moramo še posebej pogosto govoriti prav pri nas, v Evropski uniji. Z vidika EU je namreč širitev, torej pospešeno vključevanje kandidatk v

članstvo na podlagi pričakovanih in dosledno izvedenih reform, prvovrstno politično, gospodarsko in geostrateško vprašanje.

Za večino prebivalcev držav kandidatke je EU dejavnik stabilnosti in zagotovilo za demokratično prihodnost, utemeljeno na vladavini prava in varstvu človekovih pravic, vključno z manjšinskimi pravicami. Evropska unija seveda pričakuje, da bodo države kandidatke izpolnile vse zahtevane pogoje za članstvo. Tako kot je to veljalo za pretekle kandidatke. Kaže pa dosledno poudarjati, da sta breme in odgovornost za širitev vendarle deljena. K zgodbi o uspehu morajo prispevati vsi: države kandidatke, države članice in evropske institucije. Upočasnjevanje širitvenega procesa, ne glede na to, kdo je zanj odgovoren, namreč med prebivalci držav kandidatke lahko pripelje do razočaranja, odpora do EU in iskanja oziroma sprejemanja drugih razvojnih priložnosti.

Širitvenemu procesu, žal, še vedno ne kaže dobro. Zato mladi odhajajo. Tisti, ki ostajajo, so ranljivi za vplive akterjev zunaj EU. Izkušnje nedavnih volitev v Gruziji in Moldaviji povedo veliko. Ne smemo se zadovoljiti zgolj z ugotovitvijo, da sta bili obe državi žrtvi zlonamernega širjenja dezinformacij in drugih dejavnosti globalnih igralcev iz naše soseščine. Predvsem se moramo vprašati, ali si lahko privoščimo, da bi vsi ti mladi na naslednji širitveni val čakali še nadaljnjih dvajset let ali več.

Vključenost je enako pomembna tudi na svetovni ravni. Slovenija se kot nestalna članica Varnostnega sveta tega zaveda. Dejavno se pogovarjamo z vsemi državami sveta, predvsem o tem, da je v mednarodnih odnosih ključno spoštovanje mednarodnega prava, vključno s humanitarnim pravom in pravom človekovih pravic. Zato so za Slovenijo genocidna ravnanja Izraela v Gazi nesprejemljiva. Kot je nesprejemljivo ne meniti se za odločbe mednarodnih sodišč o ustavitvi tega gorja. In kot so nesprejemljivi vojni zločini drugod po svetu, vključno z genocidnimi ravnanji, ki se očitajo Sudanu.

Poti do miru niso lahke. A naši diplomati jih iščejo samozavestno, pokončno. Naša preteklost, na katero smo ponosni, ni omadeževana s kolonializmom. Pred in med drugo svetovno vojno smo bili tudi sami žrtev fašizma, nacizma, tuje okupacije. Za nas tako letošnja 80. obletnica konca druge svetovne vojne pomeni zavezo, da želimo storiti prav vse, da se nikomur več ne bi zgodile take grozote. Jasno nam je tudi, da ta boj zahteva izpolnjevanje predpogojev za trajni mir. Zahteva pravičnost in enakost na vseh področjih. Enakost se mora začeti že na simbolni ravni. Zato Slovenija med drugim išče rešitve za šokantno neenakost in nenavzočnost žensk na najvišjih mestih v mednarodnih institucijah, kot je Organizacija združenih narodov.

O politiki vključenosti pa je treba govoriti ne samo v okvirih multilateralizma, ampak tudi z zavedanjem resničnosti multipolarnega sveta. Po koncu druge svetovne vojne so se države morale hitro naučiti živeti s posebnim statusom, ki sta ga uživali obe velesili. Enako se je zgodilo po koncu hladne vojne. Vemo, kaj to pomeni. Brez velesil ni mogoče sprejemati globalno pomembnih odločitev. Brez njih se ni mogoče pogovarjati o zagotavljanju človekovega dostojanstva za vse. Tekmovalnost med njimi ali izključevalen odnos do njih nista produktivna in ne zagotavljata predvidljive, stabilne mednarodne skupnosti, ki je pogoj za učinkovito sodelovanje pri obravnavi globalnih izzivov. Prihodnost medsebojnih odnosov med velesilami in drugimi državami mora

biti v iskrenem dialogu, ne v izključujočem monologu! Slovenija je lahko, želi in zmore biti del takšne prihodnosti.

Spoštovani.

Ko se pogovarjamo o spremembah v svetovnem gospodarstvu, moramo imeti pred očmi dejavnike, ki bodo odločilno vplivali na dinamiko razvoja vseh delov sveta, ne samo v Evropi.

Med temi dejavniki je treba najprej omeniti znanost in tehnologijo. Preprosto povedano: tisti, ki vodi v znanstvenih raziskavah, tisti, ki nadzoruje vrhunsko tehnologijo, ta obvladuje svet in vpliva na razvojno politiko – kot je, denimo, zeleni prehod. Evropska unija po tehnološki razvitosti ni v svetovnem vrhu. Tega se zavedamo. Draghijevo poročilo je morda zadnji opomin, da Evropska unija še lahko skoči na vlak silovitega tehnološkega napredka, ki se danes žal odvija v drugih državah in regijah. S tem bi ji še uspelo ohraniti sposobnost zagotavljanja lasten gospodarski in socialni razvoj. Ta je edina pot za zagotovitev pravične, okolju prijazne Evrope.

Drugi dejavnik je demografski. Veliko se pogovarjamo o konfliktih po svetu in o verjetnosti vojaških spopadov širših razsežnosti. Manj pozornosti pa namenjamo neki drugi, tihi vojni, ki je že v razmahu. To je vojna za vrhunsko izobražene kadre.

Po nekaterih ocenah bo v razvitem svetu do leta 2030 na voljo kar 85 milijonov delovnih mest za kvalificirane delavce, ki jih bo treba zapolniti. Napovedane izgube letnega prihodka, če se države ne bodo odzvale na to grožnjo in zapolnile praznih delovnih mest z ustrezno izobraženimi ljudmi, gredo v stotine milijard evrov. Za države je torej ključnega pomena, da čim prej – če tega še niso storile – začrtajo strategijo iskanja delavcev ter izobraževanja in usposabljanja ljudi. Brez ustvarjanja ugodnega okolja za delovno silo, domačo in tujo, na tehnološki preboj ne bo mogoče računati. To sporočilo morajo slišati tudi populistični, ki nasprotujejo migracijam. Sprijazniti se morajo, da etnično čiste države na tem svetu ni in je tudi nikoli ne bo. Pri tem pa seveda ne smemo pozabiti, da raznolikost prebivalstva zahteva politike za njeno upravljanje.

Če torej na kratko povzamem. Leto 2025 bo leto preizkušenj za ves svet. Evropsko unijo bodo veliki posebej močno izzvali. Zaradi tehnološkega zaostanka v globalni tekmi za relativni vpliv na mednarodne odnose njena konkurenčnost namreč pada. To seveda ne pomeni, da smo mi, ne samo EU, pač pa tudi vse, predvsem male in srednje velike države, lahko zgolj obstranski opazovalci plesa velesil in drugih finančno močnih akterjev. S temi izzivi se bomo morali spoprijeti: resno, preudarno in pogumno – skupaj. Pot do napredka je jasna. Bolj ko si prizadevamo za vključenost, pa naj gre za dialog z velesilami ali upoštevanje migrantov kot zaželenih in enakopravnih prebivalcev naših držav, več možnosti imamo za prepričljiv odziv na hitre gospodarske spremembe in okrepitev naše vsestranske globalne vloge ter za izpolnjevanje pogojev za dostojno življenje ljudi.

Imejmo torej kot državniki, politiki, diplomati in mnenjski voditelji pred očmi samo vključujočo dolgoročno razvojno vizijo, utemeljeno na vrednotah, ki človeka naredijo človeka, ne glede na medsebojne razlike. V tem smislu naj bodo medgeneracijski

premisleki oziroma dogovori o prihodnosti naše civilizacije, pa naj gre za vzpostavitev miru, gospodarskega sodelovanja ali varovanja našega okolja in podnebja, mnogo več kot prenekateri sporazumi, ki se jim zavežemo, a jih redko v celoti in dosledno izvajamo. Še je čas. A enkrat ga bo zmanjkalo. Takrat nas bodo prihodnje generacije sodile kot neodgovorne.

Hvala.